

Avdelningen för rättspsykiatri
Patrik Backgård

Beslutsdatum
2023-11-21

Dnr
S23-90236

Beslutsfattare
Jesper Svedberg

Ikraftträdande
2023-11-21

Version
1.0 - Godkänd

Provtagning avseende drogkontroll

Innehåll

Provtagning avseende drogkontroll	1
1. Grundläggande bestämmelser	2
2. När får drogkontroll göras?	2
2.1 Prov vid skälig misstanke om påverkan.....	2
2.2 Prov efter egen begäran.....	3
3. Genomförande av drogkontroll vid skälig misstanke om påverkan	3
3.1 Förutsättningar när prov lämnas.....	3
3.2 Rutiner för att lämna och omhänderta prov	3
3.3 Vem får utföra och bevittna genomförande av beslut om kroppsbesiktning?	4
3.4 Analys av prov	4
3.5 Åtgärder när en intagen är påverkad	4
3.6 Vägran av intagen att lämna prov vid skälig misstanke om påverkan	5

1. Grundläggande bestämmelser

Enligt 5 a § lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning, LRU, ska bestämmelserna i 4 kap. 5 och 6 §§ häkteslagen (2010:611), HL, om rätt att få ta prov vid skälig misstanke om påverkan av droger eller när den som är föremål för undersökningen själv önskar det tillämpas vid en undersökningsenhet inom RMV, både när det gäller den som är häktad eller annars frihetsberövad och tas in på enheten för att genomgå en rättspsykiatrisk undersökning, nedan kallad intagen, och när det gäller den som inte är frihetsberövad som genomgår en rättspsykiatrisk undersökning eller en läkarundersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. (§ 7-undersökning) vid undersökningsenheten, nedan kallad den som är på fri fot.

2. När får drogkontroll göras?

2.1 Prov vid skälig misstanke om påverkan

Med stöd av 4 kap. 5 § HL får urin-, utandnings-, saliv-, svett-, blod- eller hårprov, om inte annat motiveras av medicinska eller liknande skäl, tas på en intagen eller den som är på fri fot som skäligen kan misstänkas vara påverkad av alkohol, narkotika, något annat berusningsmedel, något sådant medel som avses i I § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel (t.ex. syntetiska anabola steroider) eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor (vilka – se bilagan till förordningen [1999:58] om förbud mot vissa hälsofarliga varor).

Kravet på skälig misstanke innebär ett högre krav på misstankens styrka än den grad av misstanke som måste föreligga vid kroppsvisitation eller kroppsbesiktning för att eftersöka otillåtna föremål enligt 4 kap. 3 § punkten I HL – se rutin beträffande Visitation av person och omhändertagande av otillåtna föremål.

Bedömningen av om det finns skälig misstanke får göras till fall, men viss ledning bör kunna hämtas från JO:s praxis i fråga om *brottsmisstanke om brukande av narkotika*.

För skälig misstanke bör det finnas konkreta omständigheter som med viss styrka talar för att personen är påverkad av sådana medel som misstanken avser. Tecken på bruk av narkotika som grundar en skälig misstanke kan enligt JO praxis t.ex. vara koncentrationssvårigheter, plock med händerna, blodsprängda ögon, pupillreaktioner på olika ljusfall och nystagmus.

Provtagning avseende drogkontroll

Ikraftträdande
2023-11-21Dnr
S23-90236

Beslut om provtagning för analys avseende förekomst av droger ska normalt ske efter skälig misstanke om påverkan hos en eller flera intagna.

Snarast efter det att den intagne, eller den som är på fri fot, har underrättats om beslutet om provtagning ska denne föras till det rum där provet ska lämnas samt ställas under uppsikt av personal inför att provet ska lämnas.

Rutinmässig provtagning vid t.ex. ankomst eller stickprovsmässig/slumpmässig drogkontroll får inte förekomma vid RMV:s undersökningsenheter.

2.2 Prov efter egen begäran

Med stöd av 4 kap. 6 § HL får urin-, utandnings-, saliv-, svett-, blod- eller hårprov tas på en intagen eller den som är på fri fot när denne själv önskar det, om det behövs för att utreda hans eller hennes drogkonsumtion inför en vård- eller behandlingsinsats.

3. Genomförande av drogkontroll vid skälig misstanke om påverkan

Det prov som i första hand bör tas vid skälig misstanke om påverkan är urinprov.

3.1 Förutsättningar när prov lämnas

Andra prov för drogkontroll än blodprov ska tas i ett utrymme som är särskilt avdelat för ändamålet.

Ett urinprov får i undantagsfall lämnas enskilt. Förutsättningar för detta är att det finns synnerliga skäl, t.ex. när en intagen har dokumenterade svårigheter att lämna provet i närvaro av personal, och det kan ske utan risk för att provet manipuleras.

Den som ska lämna prov får inte utan särskilt medgivande ta med sådana föremål in i provtagningsrummet som kan riskera att försvåra övervakningen av provtagningen eller påverka provresultatet.

3.2 Rutiner för att lämna och omhänderta prov

Provtagning för drogkontroll kräver synnerligen goda rutiner i verksamheten. Rutinerna ska utformas så att omhändertagandet av prover och analys av dessa sker på ett säkert sätt. Risken för att provresultatet påverkas genom manipulation i olika avseenden måste hållas mycket låg och förebyggas genom

goda rutiner. Rutinerna för analys måste säkerställa att rättvisande resultat alltid nås.

Den som ska lämna prov ska tvätta händerna innan provet lämnas. Prov får inte lämnas i närvaro av någon obehörig.

Provet ska lämnas i ett särskilt kärl som därefter förs över till ett förslutbart kärl som har försetts med provgivarens personnummer. Personnumret ska verifieras av provgivaren.

Vid tveksamheter kring tolkning av resultat ska kontakt alltid tas med RMV:s rättskemiska avdelning för vägledning.

3.3 Vem får utföra och bevittna genomförande av beslut om kroppsbesiktning?

I4 kap. 7 § HL regleras närmare vem som får utföra och bevittna genomförande av beslut om kroppsbesiktning.

Kroppsbesiktning i form av urinprov får inte utföras eller bevittnas av någon av motsatt kön utom i de fall prov tas eller bevittnas av läkare eller legitimerad sjuksköterska, vilka får vara såväl män som kvinnor. Från detta krav finns ett undantag. Om det är nödvändigt får ett urinprov som lämnas av en man tas eller bevittnas av en kvinna. Ett sådant undantag kan t.ex. avse en situation där personal av manligt kön inte finns tillgänglig och man inte kan vänta med åtgärden. Undantaget avser inte prov som lämnas av kvinnor.

Övriga prov, dvs. utandnings-, saliv-, svett-, blod- eller hårprov, får tas eller bevittnas av någon av motsatt kön.

3.4 Analys av prov

Om en preliminär analys har gjorts vid undersökningsenheten av ett prov som har tagits efter skälig misstanke om påverkan ska provet verifieras av RMV:s rättskemiska avdelning. Den som har lämnat ett prov ska snarast underrättas om provresultatet.

3.5 Åtgärder när en intagen är påverkad

En intagen som är akut påverkad kan behöva avskiljas från andra intagna om hans eller hennes tillstånd innebär en risk för säkerheten på avdelningen. En bedömning av fortsatta restriktiva åtgärder ska fortlöpande göras utifrån den intagnes uppträdande och säkerhetsaspekter.

Provtagning avseende drogkontroll

Ikraftträdande
2023-11-21

Dnr
S23-90236

Uppgift om verifierad påverkan under vistelsen på undersökningsenheten ska noteras.

3.6 Vägran av intagen att lämna prov vid skälig misstanke om påverkan

Den intagne är skyldig att lämna prov om det finns skälig misstanke. Om den intagne vägrar att lämna sådant prov och det inte kan genomföras ska det noteras.